

Archív časopisu Thorin

Plameny v krbu šlehají
pod střechou lůžka čekají;
nás ještě nohy nebolí,
kdo ví, co skrývá okolí:
snad strom anebo kameny,
jež máme poznat právě my.

List a tráva, strom a květ,
nehleď zpět! Nehleď zpět!
Kopec, rybník pod nebem,
dále jdem! Dále jdem!

THORIN 94/2

Thorin č.2/94

Úvodník

Na druhé číslo Thorina jste museli čekat poněkud déle a i tak je poněkud prázdninové (ve srovnání s pestrostí jarního čísla). Přesto si myslím, že každý v něm najde něco, co ho potěší.

Protože o Sidarovi, který se kdesi ztratil v honbě za čtyřmi meči a jejich pánem (nebo to bylo naopak?) už dlouho nepřicházejí žádné zprávy, rozhodli jsme se začít nanovo s delší povídkou, která má k Tolkienovi nepoměrně blíže. Ústředním motivem jsou dramatické události provázející pád Severního království, které autor líčí z pohledu hned několika stran. A tak se dozvíte, jak s kopím na olifanta a proč je těžké zastavit skřetí útok, jak bojují elfové a jak se brání trpaslíci. Čeká na vás hned na další stránce.

Po recenzi na Ztracenou cestu, pátý díl *Historie Středozeemě*, se opět k tomuto cyklu vracíme s ukázkou z knihy Návrat Stínu. Překlad jedné kapitoly vám umožní učinit si představu o charakteru pozdějších dílů Historie, zpravidla už neobsahujících nová líčení z dějin obyvatel Ardy, ale spíše se zabývajících osudy starších variant příběhů, které se pak objevily v konečné verzi Trilogie.

K pravidelným lekcím quenyjštiny jsme tentokrát přidali ještě dodatek o elfích kalendářích, ve kterém vás určitě překvapí zajímavá srovnání. Pro milovníky elfštiny tu máme i pravou quenyjskou poezii.

Na závěr se ještě vešlo pojednání o člověku, jehož jméno by se mělo (vzhledem k jeho blízkému vztahu k JRRT a jejich příbuzné tvorbě) na stránkách Thorina objevovat určitě častěji. Toto je první splátka našeho dluhu.

Obsah:

- [O velké noční bitvě nad brodem řeky Střely \(1\)](#)
- [Dlouho očekávaný dýchánek](#)
- [Elfí poezie](#)
- [Základy Quenya \(12\)](#)
- [Základy Quenya \(13\)](#)
- [Clive Staples Lewis](#)

Thorin č.2/94

O velké noční bitvě nad brodem řeky Střely

r. 1411 T.v.
napsal plk. Soldát v.r.

I.

Dlouhé nepřerušované řady hraničářů s krátkými luky ve skvrnitých pláštích a kožených čapkách, horalů s meči, sekyrami, kopími a velkými štíty v kožešinách, žoldnéřů z východních údolí s jejich dlouhými a zlověstně vypadajícími zbraněmi v pestrém a rozličném odění, vysokých lučištníků z Nížin s dlouhými luky a v kožených kazajkách, obrněných horských olifantů, knížecí gardy zalité v oceli, povozů, soumarů, mezků a otroků se zásobami sestupovaly po serpentínách Staré cesty pomalu do údolí, kde se jako střela vypálená z luku hnala k soutoku s Baranduinou stejnojmenná řeka.

Z ostrohu, přečnivajícího vysoko nad její břehy, je, obklopen svými vojevůdci, sledoval urostlý muž v černé zbroji se znakem rhudaurského medvěda na hrudi a zlatou knížecí čelenkou na čele.

"Ať zastaví!" poručil a armáda ho poslechla.

"Mám toho tak akorát dost!" rozkřikl se, "mám dost tý hry na schovávanou! Prý tady bude velká armáda! Kde je? Ptám se, kde je?" ukázal na protější břeh, kde se místo slibované podívané jen leskl prach Cesty a tiše šuměl Starý hvozď.

"Prázdná cesta, prázdněj les! Sou snad naším nepřítelem veverka, aby lezly po stromech, červi, aby se schovávali v zemi, nebo ostatní lesní havěť, aby pobíhala po lese?"

"Možná to jsou elfové, pane," namítl velitel hraničářů, "ti parchanti můžou i armádu přesunovat v lese! Já sám jsem jednou viděl..."

"Nezajímá mě, co jsi viděl, ale co tam v tom lese skutečně je!" rozčilil se znovu kníže, "i já vidím, že Cesta je prázdná, ptám se ale, je někdo v lese?"

"To vám teď nemůžu říct, ale kdybych vyslal pár zvěďů..."

"Tak by někoho našli?" přerušil ho netrpělivě kníže.

"Jestli je někdo schopnej vyčmuchat elfy, pak to jsou mí lidé, pane," řekl hraničář.

"Tak ať je teda najdou!" poručil kníže.

Hraničář mlčky přikývl, pobídl svého koně a vyrazil do údolí vydat svým mužům příslušné rozkazy.

Kníže mlčky sledoval rojnici zvěďů, jak překračuje řeku, přechází úzký pás říční pláže a mizí v lesích po obou stranách průseku. Měl spoustu času, než se vrátí Mork, a tak se věnoval svým myšlenkám.

Vrátil se do včerejšího večera, byl znovu u Tyrn Gorthadu v pohodlí svého velitelství, obklopen neprostupnými řadami stráží a desítkami otrokyň a znovu si užíval horké lázně. A pak se objevil angmarský Posel, temný a mlčenlivý, vyvolávající svou obłudností děs a hrůzu mezi nevěstkami. Než se kníže nadál, byl úplně sám.

"Dopis od Krále," zachrčel Posel hlasem, ze kterého šla hrůza, a rukou, z níž snad až příliš jasně trčely holé kosti, mu podával svitek z lidské kůže.

Kníže ho převzal, odtrhl Královskou pečeť a dopis si přečetl. Král ho v něm nazýval přítelem a to bylo snad jediné, co ho mohlo potěšit. Krátká zmínka o tom, že jeho zvědi zahlédli armádu, jež táhne k Mohylovým vrchům a nakonec věta: "Doufám příteli, že si s tím už nějak poradíte. Myslím, že rhudaurské vítězství by bylo v zájmu obou našich, prozatím tak spřátelených, zemí." Kníže byl původem prostý horal a umění diplomacie mnoho nerozuměl, ale takhle to bylo horší, než kdyby to Král rozkázal. Jestli je nezničíte, nebudeme přáteli, říkal dopis. Co se pak stane s Rhudaurem i jím osobně, to si raději kníže netroufal předvídat.

"Vyříd' Králi, že to zařídím," řekl Poslu.

"Král bude rád," zašklebil se Posel tak, že knížeti přejel mráz po zádech.

Nikdy v minulosti, ani při začátku války, se jeho armáda nepřemísťovala tak rychle, jako dnes. Ještě ani nevyšlo Slunce, když nechali Mohylové vrchy daleko za zády a vyrazili na západ vstříc neznámému. Po celý ten čas však nenarazili na nic, co by armádu alespoň trochu připomínalo. Kraj byl úplně opuštěný. Vypálená a rozbořená stavení, zanedbaná pole, pár uprchlíků a pár zběhů - to bylo vše, na co narazili. Pro zvednutí morálky dal uprchlíky ukřičovat, zběhy popravit a pak pokračovali dál.

Až dorazili ke Střele. Za ní začínal Hvozď a území nikoho. Čas od času se tu servala tlupa skřetů s bandou elfů, občas sem zabrousil nějaký válečný pán se svou družinou, ale to bylo vše, co se tu od začátku války přihodilo. Co by se tu také mohlo dít? Od té doby, co byla postavena Velká východní a Zelená cesta, se Stará používala málo a co načal čas, to dokončila válka. Cesta byla v ruinách, zarostlá travou a křovinami. Jeho muži měli co dělat, aby ji upravili alespoň pro pěší a on si nedokázal představit, jak by se po ní mohla pohybovat armáda Arthedainu se svými jezdci. Že by se Král zmýlil?

"Moji muži překročili řeku, pane," přerušil tok jeho myšlenek Mork, "vyslal jsem jich plnou stovku. Jestli narazí na nepřítele, ohlásí se domluveným signálem. Křikem orla," dodal na vysvětlenou.

Kníže mávl rukou, na potvrzení toho, že rozuměl a věnoval se dál svým myšlenkám.

Černokněžný král - jméno, před kterým se všichni, včetně jeho, třásli. Muž, který založil svoji říši před stoletím a během té stovky let dokonale otřásl tisíciletým pořádkem. Muž, kterého vlastně nikdo nikdy neviděl a který svoji vůli projevoval jen prostřednictvím Poslů a Magie. Muž, o jehož moci, vzhledu i původu se vyprávěly strašlivé věci. Člověk nemusí věřit všemu, co se říká, zvláště je-li knížetem, ale jestli byla jen desetina z těch povídaček pravda, bylo štěstím, že se s Ním nikdy nesetkal, a nepřál si nic jiného, než aby tomu tak bylo i do budoucna. Ale aby tomu tak bylo, musí porazit nepřátelskou armádu a aby ji porazil, musí jí nejprve najít. A najít mu ji musí Mork!

Podíval se na velitele hraničářů, který mlčky a nehybně pozoroval druhý břeh.

"Tak co?" zeptal se ho.

"Zatím nic, můj pane. Žádné známky přítomnosti nepřítele."

"Bude to trvat ještě dlouho?" zívł Luga, velitel gardy.

"Bude to trvat přesně tak dlouho, kolik budou moji muži potřebovat. Tam naproti je Hvozď a ne nějaká lesní mýтина, kterou přehlédneš jedním zrakem," ohradil se Mork, "já nechci, aby moji muži dopadli tak, jako tví chlapi u Mšené."

Narážel na onen nešťastný incident, který se stal před lety. Tenkrát z vězení uprchl jeden z Dúnadanů. Starý kníže, zakladatel dynastie, se ho jal pronásledovat s celou

gardovou sestrou.

Chlap zmizel v lesích na soutoku Mšené s Bouřnou, setnina za ním. Už se nikdy nevrátila. Hlídky hraničářů, vyslané druhý den za nimi, objevili jen jejich mrtvoly v nepěkných pózách a s elfími šípy v zádech.

"Není nic nenápadnějšího a nebezpečnějšího než elf v lese," pokračoval Mork," vydrží stát celé hodiny nepohnutě, zahalený do svého pláště tak, že splývá s okolím, v jedné ruce drží luk, v druhé šíp, stojí a mlčí. Stačí, aby zaslechl sebemenší šramot, který do lesa nepatří a ..." odmlčel se náhle.

Kníže si ho překvapeně prohlédl. Mork ztuhl a díval se do jednoho jediného místa, kdesi na protějším svahu.

"Morgothe!" tiše zaklel.

"Co je, děje se něco?" zeptal se kníže.

"Tam na tom svahu," ukázal hraničář, "ta malá šedá skvrna. U Jediného, jak jsem ji jen mohl přehlédnout?"

"Skrvna, Morku," řekl klidně kníže, "no a co? Tak je tam skvrna! Ptám se znovu, děje se něco?"

"Ta skvrna pane, to je přece... Morgothe, ono je jich tam víc!"

"Tak co to je?" ztratil kníže klid.

"Jezdec pane. A není sám, jsou jich tam desítky, tam na okraji lesa, pod těma stromama. To jsou elfové pane! A moji muži je nemohou vidět! Trubte na poplach, prosím vás, trubte na poplach!" Kníže dal rychle pokyn trubači. Avšak ve chvíli, kdy ten zvedl nástroj ke rtům, zazněl z druhého břehu křik orla. Na varování už bylo pozdě. Masakr právě začal.

II.

Bylo krásné letní počasí. Slunce hřálo, tráva se zelenala, květiny štědře rozdávaly svoji krásu a nebyť toho, že na protějším břehu stál nepřítel, zdálo by se, že tu vládne klid a mír. Ale nevládl.

Stáli tiše a nehybně, skryti za hradbou stromů, držíce své koně za uzdy, se svým vůdcem v čele a s řetězem lučičnických hlídek po levici i po pravici. Stáli a hleděli na Střelu, která jim připadala krásná ve své mladosti a nespoutanosti s jakou se drala na jih, do Baranduiny a potom k moři. Leckterý z nich by se jistě rád vydal po jejím toku a potom dál a dál, až do míst, kde bouří mořský příboj a krásně křičí racci. Zatím však byli tady, sta a sta mil ve vnitrozemí, a připraveni k boji očekávali rozkaz svého velitele.

Annael, jejich kníže, cítil neklid ve své duši. Neboť slyšel nejen sténání trávy z druhého břehu, zdupávané těžkými botami nepřátel, a nářek řeky, zakalené zvědy, ale také píseň, kterou vydával šumící hvozdu, začala nabývat stále nepokojnějších tónů. Nepřítel se blížil, o tom nebylo sporu. A dle lesní písně o nich stále ještě nevěděl. A to bylo dobré.

Annael byl překvapen, že narazili na nepřítel tak brzo, vlastně ho očekával až mnohem dále na východě. V Dúnadanových plánech něco nevyšlo, angmarské stvůry je zřejmě, přes veškerá zajištění, která vytvořil, vyčenichaly. Ale to se u lidí a trpaslíků dalo čekat. Jejich pochod se podobá spíše veselici než válečné výpravě, na rozdíl od elfů totiž postrádají onen zvláštní smysl, který i v tichu nachází krásu. Proto byly jejich úmysly nepřitelem odhaleny, ale i proto stoupají rhudaurská zvědová do kopce, nejsou od nich dále než sto nebo dvě stě kroků a přeci o nich nemají ani potuchy. Zato oni o nich ano. Annael mohl klidně ukázat na místo, kde zrovna jeden ze zvědů stojí a pečlivě se rozhlíží.

Rhudaurská zvědová. Jak on je nenáviděl! Ač se to nezdálo, byli totiž skutečně dobří a mezi lidmi asi jediní, kteří je byli schopni odhalit. Lepší než oni byli v pátrání pouze vlci či skřeti se zvlášť vyvinutým čenichem. Jejich největší síla však nebyla v lesní moudrosti, nýbrž v bezuzdné a zvrácené krutosti. Rány, které způsobily jejich dlouhé zakřivené nože či šípy se zpětnými hroty, byly strašné nejen na pohled, a zvěsti, které se vyprávěly o krutostech, prováděných na zajatcích, byly více než pravdivé. Na krutost se dá odpovídat jen krutostí a to byl důvod, proč při vzájemných střetnutích tekla krev proudem.

Dnešek nesmí být výjimkou, ani jeden ze zvědů, který vkročil do Hvozdu, se neměl dostat zpět. Annael zahlédl na protějším břehu knížecí zástavu a chtěl rhudaurskému vládci ukázat, co ho čeká, pokusí-li se i on poskrvnit panenskost Hvozdu či nedotknutelnost Cesty.

Léčka, kterou nastražil, byla bezchybná, síť jeho lučičníků neprodyšná, jejich koně pak rychle a odpočatí. Vše záviselo na tom, budou-li mít rhudaurská tolik odvahy, aby pomohli svým druhům. Annael tušil, že ne. A pak mu budou muži vydáni na milost a nemilost, pravý říční břeh bude jeho a on bude moci v klidu vyčkat příchodu Dúnadana a hlavních sil.

A tak stál, tiše a nehybně naslouchal lesní písni a sledoval, jak se muži blíží. Čekal dlouho, ale byl klidný, protože věděl, že se dočkat musí. A také se dočkal.

Někde vpředu zapraskala větévka. Byl to slabý, téměř neslyšný zvuk, takřka se ztrácející v hučení větrem hnaných lesních korun, ale v melodii lesní písně prostě nešel přeslechnout. Annael vydal signál a lučičníci naplnili své tětiny. Nepřítel byl teď blízko, velice blízko, tak blízko, že byl slyšet i jeho dech, sice nepatrný, ale pro jemné elfí uši hlasitý tak, že mohli střílet i poslepu, kdyby k tomu dal jejich vůdce povel. Ale Annael ho nevydal, chtěl, aby první úder zaskočil nepřítel co nejvíce a k tomu bylo dobré ho vidět.

A pak ho i uviděl, z lesních stínů se jako přízraky vynořily vysoké siluety mužů v maskovacích pláštích, s luky, připravenými ke střelbě, pomalu, ale jistě se pohybující vpřed, směrem ke své zkáze. Annael si vybral svoji oběť a pečlivě zamířil. Muž se rozhlédl, udělal krok vpřed a aniž by to tušil, vystavil celé tělo elfově pohledu.

Tětíva zadrnčela, muž s sebou trhnul, ale než mohl cokoliv udělat, zabořil se mu šíp do prsou. Byl mrtev dříve, než dopadl k zemi. V jediném okamžiku les ožil a změnil se tak pro stovku zvědů v krvavé peklo. Smrt přišla bez varování a většinou okamžitě. Většina mužů padla už při první salvě, zbytek se pak pokusil spasit útekem k řece, pronásledován při tom lučičníky, dýkami dobíjejícími zpozdilá a raněná, šípy zasahujícími další a další muže, posílaje je tak na cestu, z níž není návratu. Jakýsi zvěd zakřičel jako orel a porušil tak hrubě píseň Hvozdu. Co ho za to mohlo čekat jiného než smrt?

A to byl okamžik pro druhou část Annaelova plánu, zavelel svým jezdcům, vyhoupl se do sedla a v jejich čele se vydal po Staré dolů, aby byl u řeky dříve než rhudaurská a odřízl jim tak cestu.

Byl to riskantní manévř, který nemusel vyjít. Rhudaurská ho mohli předběhnout, přejít řeku dříve a tam na něj čekat, nebo udeřit až když břehu dosáhne a sevřít ho tak do kleští mezi své oddíly a zvědy, ale Annael byl přesvědčen, že se toho neodváží. Ono není vůbec příjemné brodit se lučičníkům vstříc, člověk může snadno dojít k úrazu a rhudaurská kromě toho, že byli krutí, byli i zbabělí.

A jeho tušení ho nezklamalo. Ještě když on a jeho jezdci pádili po břehu, pokusilo se pár mužů svým druhům pomoci, ale důstojníci je zahnali zpět, a když dosáhl břehu, zmohli se jedině na přívál nadávek a několik vypálených šípů, které dopadly uprostřed řeky.

Své muže mu nechali napospas a on je dobíjel tak, jak vybíhali z lesa, štvání lučičníky jak divá zvěř. Netrvalo dlouho a na pravém břehu opět zavládl klid a mír.

Ke knížeti se ze sta zvědů nevrátil nikdo, kdo by mu vyprávěl o hrůze a děsu, která čeká každého, kdo vkročí do Hvozdu a poruší jeho píseň.

III.

Urlúk se vydrápal z nory, pohlédl, pohlédl na vysoké šedé valy Tyrn Gorthadu a jako každý den jim zahrozil pěstí. Přesvědčil se, že mrtvé tělo na bitevním poli ohlodávané krkavcem patří skřetovi a zahnal ptáka kamenem. Pak zalezl zpátky.

"Tak co, chlapi? Co dělají ty poseroutkové nahoře?" zeptal se familiárně, aby řeč nestála, dvojice skřetů, kteří tu drželi stráž.

"Připravují se na večer, šéfe," řekl jeden.

"Už vod rána sou slyšet jejich kovadliny," doplnil ho druhý.

"Taky se maj na co těšit!" pohrozil jim znovu pěstí Urlúk, "večer jim to ukážeme. Něco mi říká, že val tuhle noc padne. Co vy na to chlapi?"

"Jasně šéfe," přikývl první.

"Dneska jim to nandáme!" řekl druhý.

Ve skutečnosti to nebylo tak jednoduché. Mohylové vrchy obléhali už druhý rok a za tu dobu dobyli jen podhradí a první dva valy. Pokud Urlúk věděl a ve funkci sark-turoga to musel vědět, čekaly je ještě další dva valy a navíc troje hradby.

Morgothe! Tak malý postup za cenu tak strašných ztrát! Pole za nimi i před nimi bylo poseto mrtvolami, které nikdo nepohřbíval, protože to nemělo cenu - každou noc přibývaly další. Před třetím valem se mršiny vršily v několika vrstvách, některé z nich možná ještě žily, ale nikdo z obou stran nenašel odvahu jim pomoci. Ale nebyli tu jen mrtví. Po pravé ruce ještě dýmala dvojice obléhacích věží, které se povedlo obráncům zapálit při minulém výpadu. I v jejich troskách se však válely desítky zuhelnatělých těl. Naslídává vůně mrtvých byla cítit na míle daleko.

Jistě, ztráty Cardolanu byly také těžké - jen Urlúk rozšířil svoji sbírku trofejí na stopadesátosm (jak nedávno spočítal Šarag), ale ztráty Angmaru a Rhodauru byly mnohem větší. Mohutné lavinovitě útoky neuspořádaných skřetích oddílů, štvaných bičí skurutů jako na jatka, se tříštily jeden za druhým a přicházející posily nováčků zdaleka nestačily nahrazovat úbytky zkušených veteránů.

Z Urlúkovu sarku už jen skřeti ve funkcích sark-haleg a výše pamatovali začátek války, ostatní byli zelenáči a přišli až během obléhání. Z Urlúkových známých přežil jen Ghark, ostatní zmizeli v hromadách mrtvých, které zbyly po každé zteči. A kdyby jen to, někteří na tom byli ještě hůř, jako například Gurag, který řval ještě tři dny a tři noci, poté co při útoku na Černou baštu dostal plný zásah kyselinou, a jeho křik byl tak strašný, že už to ani Urlúk nevydržel a musel mu vyříznout jazyk. Když pak Černou baštu vyklíželi, byl to sám Urlúk, kdo svého zástupce podřízl, neboť dle Králova rozkazu se nikdo nesmí dostat do nepřítelského zajetí živý.

Ale velké ztráty měly i své výhody, před několika týdny zařval i sám Sardug Velikej, velitel sarku, a Urlúk se, jako jeho zástupce, stal načas, aspoň do té doby, než velitelství jmenuje nového sark-alefa, jeho velitelem.

A to už byla pořádná funkce - sark sice nebyl tak silný jako před válkou, ale stále ještě pod ním bylo pár stovek chlapů, o které se sice musel starat, ale kteří ho poslouchali na slovo a na které mohl řvát dle libosti.

A Urlúk nejen řval, ale také se staral. Nejprve jmenoval svým zástupcem Šaraga, skřeta odkudsi z Gundabadu, sice mizerného bojovníka, ale jinak schopného a neuvěřitelně mazaného organizátora. Šarag uměl nejen číst a počítat do stovky - to by zvládnul Urlúk taky, ale sčítal i odčítal i velká čísla, násobil i dělil, uměl psát, hovořil šesti skřetími nářečími, ovládal Sindarin a trochu i Quenyu, rozuměl trpasličtině a ve volných chvílích psal básně! Rozumí se, že s takovým zástupcem nezůstal v sarku za chvíli kámen na kameni.

Nechali sarku třináct trarků, jak tomu bylo odjakživa, ale úplně změnili jeho strukturu. Stopaře a lučištníky stáhli do samostatných jednotek a ostatním sjednotili výzbroj. Každý teď musel mít kopí (dost dlouhé na to, aby se jím dalo bodat a dost lehké na to, aby se jím dalo házet), šavli, dýku a štít. Každý štít musel nést znak sarku (vlčí spár drtící lidskou lebku) a jméno majitele, aby se tak zamezilo krádežím a skřeti se při boji lépe poznali. Výzdoba zbraní a zbroje byla nepovinná, záležela čistě na chuti a vkusu majitele, ale kdo chtěl, mohl si je dát za drobný poplatek vyzdobit k Urlúkoví, stejně jako před tím štít. Je zajímavé, že to tak udělali skoro všichni a Urlúk musel na zdobení najmout i umělce z jiných sarků.

Když pak měli stejné zbraně, Urlúk s překvapením zjistil, že jsou si všichni podobní jako vejce vejci a že by tedy všichni mohli provádět stejné povely stejně. A odtud byl už jen krok k formacím, Urlúkově největšímu vynálezu, tedy k manévřům, který prováděl jako jeden skřet ne oddíl, ne trark, ale hned celý sark. Cvičili je celé dny, Urlúk si téměř vyřval hlasivky, ale výsledky se projevily. Ztráty při útoku výrazně klesly a při nedávném protiútku utrpěl Cardolan ztráty dokonce větší.

Ne, že by se to nějak projevilo na výsledcích bitev, Vlčí spár byl jen kapkou v angmarském moři, ale proti jeho oddílům teď začaly být nasazovány ty nejelitnější cardolanské jednotky a nepřítel dal jeho sarku přezdívku Řezníci.

"Šéfe, šéfe!" vytrhl ho z přemýšlení Gríšag, velitel jeho osobní stráže, "už je tady!"

Urlúk zálibně mlaskl a doprovázen Gríšagem se rozběhl do své nory. Skřeti mu s respektem uvolňovali cestu, několik z nich mu dokonce i vzdalo čest. Odhrnul záclonu z lidských kostí (jako velící důstojník měl právo na uzavřenou místnost) a vkročil do svého štábu.

"Kde je?" zeptal se.

"Tady," poklepal Ghark na obrovský sud plný kořalky.

"U elfí hnáty!" obdivně hvízdal velitel, "kde ste ho vzali?"

"To Šarag," ukázal Gríšag na Urlúkovu zástupce, skromně se krčícího v koutě, "vyhrál ho v kostkách nad Sarbagem."

Sarbag byl velitel sousedního sarku skurutů a jak Urlúk věděl, měl velké známé a ještě větší ambice. Proto byla jeho následující otázka zcela na místě.

"Něký problémy byly?"

"Trochu," přiznal Gríšag, "Sarbag měl námitky, že Šarag hraje falešně. Řek sem, že ne a mých deset chlápků to potvrdilo. Von a jeho dva skuruti to museli uznat."

"Fajn," mlaskl Urlúk, "Gharku, naraž to!"

Důstojník lučištníků vyrazil špunt a Gríšag rozlil první dávku pěkně páchnoucí břečky do kožených pohárů. Ten největší podal Urlúkoví.

"Tak do dna chlapi!" zašklebil se velitel.

Čtrnáct rukou se chytilo pohárů a zvrhlo je do čtrnácti hrdel. Všechna hrdla obdivně řihla. Jen patnáctý pohár zůstal na stole.

"Co je s tebou Šaragu? Chlastej!" pobídl svého zástupce Urlúk.

"Ne šéfe, já nebudu," omlouval se Šarag, "víte, že nepiju. Radši se pudu podívat na chlapy," zvedl se a poněkud zaraženě odkráčel pryč.

Urlúk pokrčil rameny. Jeho zástupce měl několik chyb a tohle byla jedna z nich. Říkal, že mu pití zatemňuje mozek. Takový nesmysl! Urlúk pobil devět bojovnic Elbereth a byl při tom střízlivý? Nebyl. Pobil stopadesátosm bojovníků. A byl při tom střízlivý? Většinou ne. Dobył Černou baštu a byl v tu dobu střízlivý? Nebyl. Z toho plyne, že alkohol mozek nezatemňuje, ale naopak vzpruží, navíc dodá malomyslným odvahy a zbabělčím zvedne bojového ducha. Bylo to jasné jako facka, ale Šarag, jinak logicky uvažující skřet, to prostě nebyl schopen pochopit.

"Ale co," mávl nad tím rukou, "aspoň je nás na ten soudek míň. Vyhoď ten pohár Gríšagu, ať se nám tu neplete! Nebo radši ne, nech ho tady, budu pít z vobou!"

Popíjeli už nejméně hodinu, všichni notně zlití, když do místnosti vběhl zděšený Šarag.

"Šéfe, de sem Sarbag!" vykřikl na celé kolo.

"Cože?" zamžoural na něj malátnýma očima Urlúk.

"De sem ten Sarbag, co sem ho dneska obral v kostkách!"

"Tak ať de," poklepal velitel na prázdný sud, "může si ho zase vzít."

"Nevím, nevím," zapochyboval zástupce, "ale asi mu nejde vo sud."

Jenže to už Sarbag vstoupil. Vysoký, ramenatý v těžkém brnění a ocelové přílbici, s dlouhým zakřiveným mečem u boku a velitelskými důtkami v ruce a hlavně se zlatorudou šerpou Velkého šéfa přes rameno. Nebyl sám, doprovázela ho dvojice urostlých skurutů, ve stejné zbroji jako on, jen místo důtek se jim v ruce houpala dvojice pěkně těžkých a pěkně ostrých bijáků. Všichni tři překypovali nenávisť, Sarbag navíc sršel vztekem.

"Mrchy jedny, úplně vožralý," rozhlédl se zlostí celý zrudlý po štábu. Kopl do sudu, až to zadunělo. "Parchanti, všechno vychlastali! Pak se není co divit, že tu maj takovej bordel!"

"Do toho, jakej pořádek tu máme," vstal rozčileně Urlúk, "ti nic není. Tohle je můj sark a tady vládnu já."

"Aby ses nemejlil, maličkej smradlavej snago!" zasmál se záłudně Sarbag, narážaje současně na výškový rozdíl mezi skřety a skuruty. Ani ti největší skřeti totiž nesahali těm nejmenším skurutům výše než po ramena.

"Pro tebe nejsem žádnéj snaga!" vykřikl Urlúk a jeho důstojníci tasili šavle.

"Ale budeš," zakřenil se skurut, "nevidíš?" poklepal si na šerpu.

"Pchá," vyprskl Urlúk,"někdo si z nějaký mrtvoly stáhne nějak hadr a pak se s ním vytahuje."

Sarbag nejprve zbledl, pak opět zrudl a ze záňadří vylovil svitek z lidské kůže a s velkou krvavou pečetí.

"Tak koukej ty sviňko!" rozvinul ho jediným pohybem.

Urlúk na něj zvědavě zamrkal, ale písmena se mu rozutekla před očima.

"Šaragu, přečti to!" požádal svého zástupce. Ten se opatrně přišoural blíž.

"ROZKAZ VRCHNÍHO VELITELSTVÍ!!! Tímto jmenujeme skuruta Sarbaga, velitele těžkého pěšího sarku RVÁČI za velitele zvláštní úderné jednotky, skládající se z lehkých pěších sarků KRVAVÝ ŠAVLE, ČERNÝ MORDÝŘI, ELFOUNSKÁ ZKÁZA, KRVAVÝ RÁNO a VLČÍ SPÁR, těžkých pěších sarků RVÁČI a VRAHOUNI, jízdního sarku ŠEDÝ JEZDCI a III. oddílu horských obrů. S touto jednotkou se podle tajných dispozic přemístí na určené místo, kde provede útok. Nad podřízenými oddíly má neomezené pravomoce dle směrnice O ŽIVOTÍ A SMRTI PODŘÍZENÝCH JEDNOTEK.

Tímto se dočasně skurutovi Sarbagovi poskytuje titul sark-ašag se všemi právy a povinnostmi, které k němu patří. Z milosti Krále se zvláštní jednotce rovněž propůjčuje čestný název ANGMARSKÁ. Rozkaz platí až do odvolání. Podpis i pečeť jsou pravé."

"Pravé," zachechtal se skurut a odkopl Šaraga stranou,"prašivej snago Urlúku, kterej ses jen náhodou stal velitelem sarku, tímto přebírám tvůj oddíl pod své velení! Podej hlášení!"

Urlúk ztuhl. To tedy znamenalo, že je Sarbagovi vydán na milost a nemilost. A to zrovna, když mu před tím ukradl sud. A to zrovna, když před tím zpochybnil jeho velitelskou funkci. A ještě na něj jeho důstojníci tasili zbraně. Pěkná nepříjemnost!

Ocelové konce velitelských důtek proletěly vzduchem a šlehly ho do tváře.

"Neslyšels?" obořil se na něj skurut,"chci po tobě hlášení!"

Inu, co mu zbývalo?

"Lehký pěší sark VLČÍ spár, hlášení podává prozatimní velitel sark-turog Urlúk," vymrštil se do pozoru, "sark je na jedné třetině bojového stavu, připraven k plnění vašich rozkazů." ohlásil předpisově.

"Tak se mi to líbí," zašklebil se Sarbag, "to nám najednou sviňka zkrotla. Teď mi eště polib boty!"

"Cože šéfe?" zeptal se nevěřícně Urlúk.

"Copak si neslyšel, prašivej snago?" podivil se Sarbag, "máš mi políbit boty!"

Ale slyšel, jenže políbit boty byla hrozivá potupa. A provést to před svými podřízenými, to bylo ponížení, kterému není žádné jiné rovno.

"Tak co je? Si snad hluchej?" zasvištěly znovu důtky, "pomozte mu!" rozkázal skurut své stráží a ti ho strhli k zemi. Urlúkoví důstojníci na to jen tiše zírali a nebyli schopni slova.

"Tak, kdo je tu vrchní velitel?" kopl skurut Urlúka okovanou botou do obličeje, "polib je, než ti z ksichtu udělají fašírku."

A tak je tedy Urlúk políbil.

O hodinu později už pochodovali na západ. Dlouhé zástupy skřetích postavíček v žáru odpoledního slunce sotva pletly nohama, ale biče skurutů je nemilosrdně štvaly vpřed. Kdesi vpředu se na svých velkých šedých vlčích řítila jízda, obři vyrazí až po západu Slunce.

Své postavení u třetího valu opustili rychle a tiše. Nestačili se ani najíst a Sarbag jim kromě zbraní povolil jen trochu jídla a láhev kořalky.

Celé to bylo nějak podivné. Urlúk slyšel o případech, kdy byly sarky staženy, aby posílily Severní armádu, znal případy, kdy byly sarky stáhnuty k doplnění, ale nikdy se nestalo, aby byl oddíl odvolán před útokem. Muselo se stát něco strašného, že vrchní velení tak spěchalo. Co to mohlo být?

"Přidej prašivej snago, neloudej se!" zasvištěl bič a přetáhl ho přes nohy. Kdyby ho Gríšag nezachytil, byl by se bolestí zhroutil k zemi. "Skurutský krysy," zamumlal. "Klid šéfe, jen klid," zašeptal za ním Šarag. "Jen ho pusť, von pude sám!" zasvištěl bič z druhé strany a tentokrát přetáhl Gríšaga. Dvojice ohromných skurutů, pověřená samotným Sarbagem, je hlídala dokonale.

"Sarbagu, ty svině, já tě zabiju!" pomyslel si Urlúk, ale pak radši zrychlil krok a pokračoval v cestě vstříc zapadajícímu slunci a neznámému cíli.

Thorin č.2/94

Návrat stínu, šestý díl Historie Středozemě vydávaného z pozůstalosti J.R.R.T. jeho synem Christopherem, tvoří spolu s dalšími třemi knihami z tohoto cyklu celistvou sérii nazvanou Historie Pána prstenů. Narodil od prvních pěti dílů se zabývá vznikem a proměnami nejslavnějšího Tolkinova díla. Následující ukázka pojednává hned o první kapitole.

Dlouho očekávaný dýchánek

⁽¹⁾ *První verze*

Původní výchozí bod *Pána Prstenů* - jeho ‘první zárodek’, jak můj otec dopsal k textu mnohem později - zůstal zachován; je jím pětistránkový rukopis s titulem Dlouho očekávaný dýchánek. Myslím, že je to právě tento úryvek (mnohem spíš než druhý, nedokončený koncept, který se objevil krátce po něm), na který se můj otec odkazuje v dopise z 19. prosince 1937 Charlesi Furthovi z Allen and Unwin: ‘Napsal jsem první kapitolu nového příběhu o Hobitech - "Dlouho očekávaný dýchánek".’ Jen tři dny předtím napsal Stanley Unwinovi:

Myslím, že je jasné, že ... se volá po pokračování nebo nástupci Hobita. Slibuji, že si to promyslím. Ale jsem si jist, že se mnou budete sympatizovat, když řeknu, že má mysl se zabírá spíše tvorbou propracované a konsistentní mytologie (a dvou jazyků) a na srdci mi leží Silmarily. Takže jen buh ví, co se přihodí. Pan Pytlík začal jako komický příběh mezi konvenčními grimmovskými pohádkovými trpaslíky a dostal se až na samý okraj - přes který hrozivě nahlíží dokonce i Sauron. Co dalšího by hobiti mohli udělat? Můžou být zábavní, ale jejich zábavnost je maloměstská, pokud není postavena proti elementárnějším věcem.

Takto se zdá jisté, že 16. prosince nejenže ještě nezačal psát, ale se vši pravděpodobností se ani nikterak nezabýval podstatou ‘nového příběhu o Hobitech’. Nedlouho předtím odevzdal rukopis třetí verze *Silmarillionu* do Allen and Unwin; ten ještě nebyl dokončený a otec se jím neustále podrobně zabýval. V dodatku k tomuto dopisu Stanley Unwinovi uvádí, že se ten den hodlá k *Silmarillionu* (a jiným věcem) vrátit. Určitě ale svůj nový příběh začal tehdy a tam.

Když poprvé přiložil pero k papíru, napsal velkými písmeny ‘Když M’, ale přestal ještě než dokončil poslední tah M a místo toho napsal ‘Když Bilbo ...’. Text začíná úhledným písmem, které se ale postupně zrychluje a zhoršuje do spěšného škrábání, které na konci není na všech místech zcela čitelné. K rukopisu existuje velké množství variant. Text, který následuje, představuje původní formu tak, jak soudím, že vznikla, ovšem s tím, že není možné perfektně rozlišit co je originál a co ne. Je vidět, že některé změny se prováděly už v okamžiku psaní a ty jsou taky zahrnuty v následujícím textu; ostatní jsou ale charakteristickým přehodnocením v dalších verzích a ty jsou zde ignorovány. V každém případě je vysoce pravděpodobné, že můj otec napsal několik verzí této úvodní kapitoly rychle po sobě. Poznámky k této verzi následují bezprostředně za koncem textu.

Dlouho očekávaný večírek (1)

Když Bilbo, syn Bunga z rodiny Pytlíků, [oslavil >] připravoval oslavu svých sedmdesátých narozenin, pár dní se o tom v sousedství povídalo. Kdysi se mu dostalo trochu prchavé slávy mezi lidmi z Hobitína a Povodí - zmizel po snídani 30. dubna a neobjevil se dřív než na oběd 22. června příští rok. Bylo to velice podivné chování, které nikdy zcela nezduvodnil a o kterém napsal jakési nesmyslné vyprávění. Později se vrátil k normálnímu chování a jeho otřesená důvěryhodnost se postupně obnovovala, obzvlášť když se zdálo, že Bilbo ovládá nevysvětlitelné způsoby, jak velmi, ba přímo mimořádně bohatnout. Opravdu to byla spíše skvělost dýchánku než prchavá zpráva, která zpočátku vytvořila různé pověsti - přece jen se ta podivná událost přihodila už před dvaceti lety a slušně se na ni zapomínalo. Skvělost příprav dýchánku, měl bych říct. Louka jižně od Bilbových dveří byla pokryta pavilóny. Pozvánky byly rozeslány všem Pytlíkům, všem Bralům (příbuzní z matčiny strany), Ponravům (spřízněným jen vzdáleně), Pelíškům, Bulíkům, Cvalíkům a Hrdonožkům: nikdo z nich neměl k Bilbovi žádný příbuzenský vztah, co si místní historikové pamatovali, někteří žili na druhé straně kraje, ale všechno to byli samozřejmě hobiti. Opomenuti nebyli dokonce ani Pytlíci ze Sáčkova, jeho bratrance z otcovy strany. Mezi nimi a panem Bilbo Pytlíkem vypukl spor, jak si někteří z vás možná vzpomínají. Zlatě napsaná pozvánka ale byla natolik velkolepá, že nemožli odmítnout. Kromě toho jejich bratranec Bilbo Pytlík se už drahně let zabýval kuchařským uměním a jeho stůl byl vyhlášený, i v té době a zemi, kde jídlo bylo vydatné a vůbec tím, čím mělo být, aby se jím všichni lidé pořádně zabývali.

Každý očekával příjemnou hostinu, ačkoli se dost děsili proslvu hostitele po večeři. Míval sklon zatahovat do řeči úryvky česho, čemu říkal poezie a občas dokonce dělal, po nějaké skleničce, narážky na ztřeštěná dobrodružství, která prý před lety prožil během svého smátého zmizení. Čekala je *velmi* příjemná hostina: vskucto putavá zábava. V následujícím týdnu poklesl nákup potravin v celém kraji téměř k nule, ale skoro to nevadilo, protože Bilbovo pohoštění vyprázdnilo většinu obchodů, sklípků a skladišť v okruhu mnoha mil. Potom přišel proslov. Většina shromážděných hobitů byla teď ve snášenlivém rozpoložení a zapomínali na své předchozí obavy. Byli připraveni vyslechnout cokoli a jásat po každé větě. Byli ale úplně a nebyvale přecpaní - některým se dokonce udělalo špatně.

‘Moji milí,’ začal Bilbo. ‘Slyšte! Slyšte!’ odpověděli sborově. ‘Drazí Pytlíci,’ pokračoval a vylezl na židličku, takže se světlo z lamp, které ozařovali obrovský pavilon, odráželo od zlatých knoflíků na jeho vyšívané vestě tak, aby je každý viděl. ‘A mí drazí Bralové a Ponravové, Cvalíci a Pelíšci, Bulíci a Hrdonožky. (2) ‘Hrdonožkové’, vykřikli obstarší hobit zezadu. Jeho jménu bylo samozřejmě Hrdonožka a zasloužené; nohy měl veliké, neobyčejně chlupaté a obě na stole. ‘Také mí dobří Pytlíkové ze Sáčkova, které konečně zase vítám v Dně Pytle,’ pokračoval Bilbo. ‘Dnes mám sedmdesáté narozeniny.’ ‘Hurá hurá a buď dlouho zdraví!’ vykřikovali. Takovou řeč měli rádi: stručnou, nerozporuplnou a polopatě.

‘Doufám, že se bavíte stejně dobře jako já.’ Ohlušující jásot, výkřiky souhlasu (a nesouhlasu) a zvuky trumpetek a píšťalek. Byla tam hojnost mladých hobitát, neboť hobiti byli ke svým dětem tolerantní, zvlášť když byla naděje, že dostanou nějaké jídlo navíc. Vyletěla spousta hracích petard. Většina na sobě měla nálepku ‘Vyrobeno v Dolu’. Co to znamená, věděl jen Bilbo a několik jeho bralských synovců; každopádně to byly báječné petardy. ‘Svolal jsem vs všechny dohromady,’ pokračoval Bilbo, když utichl poslední smích a něco v jeho hlase přimělo pár Bralů nastražit uši. ‘Nejprve abych vám řekl, že vás mám ohromně rád a že sedmdesát let je moc málo na život s takovými skvělými a okouzujícími hobity.’ - ‘Slyšte slyšte!’ ‘Neznám vás ani polovinu tak, jak bych rád; a ani polovinu z vás tak, jak si zaslouží. Žádný jásot, sem tam tlesknutí. Většina z nich se to pokoušela rozmotat. ‘Za druhé, abych oslavil své narozeniny a dvacet let od svého návratu.’ Znepokojený šumot. ‘A konečně, abych učinil *Prohlášení*.’ Řekl to velmi nahlas a každý se naroyal, pokud ještě mohl. ‘Sbohem! Po večeři odcházím pryč. A také se chystám oženit,’ a sedl si. Vypuklo ochromující ticho. Prolomil ho jen pan Hrdonožka, který převrátil stůl; paní Hrdonožková se zakuckala.

Tak to tedy je. Slouží to pouze pro vysvětlení, že se Bilbo Pytlík oženil a měl spoustu dětí, neboť vám hodlám vyprávět příběh jednoho z jeho potomků, a pokud jste četli jeho paměti jen do Balinovy návštěvy - nejméně deset let před touto oslavou narozenin - mohli byste být překvapeni. (3)

Bilbo Pytlík vlastně zmizel potichu a nenápadně - prsten držel v ruce, už když pronášel svou řeč - uprostřed zmateného výbuchu hovoru, který vypukl po ochromujícím tichu. Víckrát ho už v Hobitině neviděli. Když pro hosty přijely povozy, nebylo se s kým rozloučit. Vylily se jeden po druhém pryč, plné najedených, ale mimořádně nespokojených hobitů. Přišli zahradníci (podle domluvy) a na trakařích odtáhli ty , kteří omylem zůstali. Pomalu minula noc a vstalo slunce. Lidé přišli, aby odklidili pavilóny, stloly a židličky, lucerny a kvetoucí stromky v truhlících, lžice a nože, talíře a vidličky, drobečky a nedojedené jídlo - nepatrný zbytek. Přišlo také hodně jiných lidí. Pytlíci, Pytlíci ze Sáčkova, Bralové a lidé, kteří tu měli ještě méně co dělat. Uprostřed dopoledne (když vstali už i nejnajedenější hobiti) byl u Dna Pytle docela velký zástup, nezvaný, ale ne neočekávaný. Na velké bílé desce před vchodem bylo napsáno VSTUPE a dveře byly otevřené. Ke každé věci uvnitř byla přivázaná cedulka. ‘Pro Mungo Brala, s láskou od Bilba’; ‘Pro Semolinu Pytlíkovou - s láskou od synovce’ na koši na papír - napsala mu hromadu dopisů (většinou plných dobrých rad). ‘Pro Karamelku Bralovou, jako památka na strýce’ na hodinách v síni. I když ne zrovna dochvilná, byla to neteř, kterou měl docela rád, dokud jednoho dne nepřišla pozdě na čaj a neprohlásila, že mu jdou hodiny dopředu. Bilbovy hodiny nikdy nešly dopředu nebo pozadu a on na to nikdy nezapomněl. ‘Pro Obo Brala-Brala, od prasynovce’ na peřové posteli; Obo málokdy vstával před dvanáctou nebo před svačinou a chrápal. ‘Pro Hrdémíra Ponravu s přáním všeho nejlepšího od B.Pytlíka’ na zlatém plnicím peru; nikdy neodpovídal na dopisy. ‘Pro Angelíku’ na zrcátku - Angelika byla jedna mladá Pytlíková, která se považovala za velmi pohlednou dívku. (4) ‘Pro Inigo Ponravu-Brala’ na kompletním příborníku - Inigo byl nejhrabivější hobit v historii. ‘Pro Amaldu Pytlíkovou ze Sáčkova *jako dárek*’ na krabičce se stříbrnými lžičkami. Amalda byla žena Bilbova Bratrance, ta, terou před lety objevil při svém návratu, jak prohledává jídelnu (možná si vzpomínáte na jeho podezření týkající se zmizelých lžiček: ani on ani Amalda na to nezapomněli). (5)

V Bilbově domě byla samozřejmě tisíc a jedna věc a každá měla cedulku - většinou s nějakou jedovatostí (ty po nějaké době opadaly). K dispozici bylo veškeré vybavení, ale nikde se nedal najít ani halír, ani mosazný prstýnek nebo jiný šperk. Na Amaldu bylo jeko na jedinou z Pytlíků ze Sáčkova pamatováno s cedulkou - v předsíni ale bylo oznámení pravičí, že se pan Bilbo Pytlík vzdává svého nemovitého majetku neboli obytné nory známé jako Dno Pytle pod Kopcem, společně se vsí půdou, která k ní náleží, ve prospěch Sago Pytlíka ze Sáčkova a jeho ženy Amaldy, kteří ji mohou obývat nebo s ní jinak nakládat podle svých přání a úmyslů od 22. září dále. Toho dne bylo 21. září (Bilbovy narozeniny se slavily dvacátého dne tohoto příjmného měsíce). Tak se nakonec Pytlíci ze Sáčkova přece jen usadili ve Dně Pytle, i když museli skoro dvacet let čekat. A taky jim dalo hodně práce zbaut se všech těch ocedulkovanych krámů - cedulky se utrhalý a pomíchaly, lidé se pokoušeli na chodbě věci vyměňovat a někteří se pokoušeli zmizet s věcmi, které [ne]byly pečlivě hlídané; různí snaživí hobiti začali vytloukat díry do stěn a hrabat ve sklepicích dřív, než stihli být vykázáni ven. Pořád je zajímaly peníze a drahé kameny. Jak by se byl Bilbo smál. A on se opravdu smál - předvídal, jak všechno dopadne a soukromě měl ze svého žertu docela radost.

Tak, počítám, že teď by mělo být všechno jasné. Přes to, co pronesl při proslovu, ho vlastně všechno najednou začalo velmi unavovat. Bralovská krev (i když ne všichni Bralové takovou toulavou povahu měli) se zase naráz probudila k životu. A ještě jedno tajemství - potom, co na dýchánek utratil svých posledních padesát dukátů, nezůstaly mu už žádné peníze a šperky kromě prstenu a zlatých knoflíků na vestě. Všechno za dvacet let utratil (včetně zisku z jeho nádherné{ho} ....., který prodal před pár lety). (6)

Jak se tedy mohl oženit? V nejbližší době to ani neměl v úmyslu - jen prohlásil: ‘Chystám se oženit’. Ani nemůžu říci proč. Najednou mu to prostě přišlo na myslo. Také ho napadlo, že by se to někdy v budoucnu mohlo přihodit - kdyby cestoval mezi jinými národy nebo kdyby někde našel nějakou vzácnější a krásnější odnož hobitů. To by také mohlo být jedno z vysvětlení. Hobiti měli při ženění zvláštní zvyk. Drželi po léta v tajnosti (vždycky oficiálně a velmi často i ve skutečnosti), koho si budou brát, i když se to všeobecně vědělo. Potom to na ně naráz přišlo, oženili se a odjeli bez adresy na jeden až dva týdny (nebo i déle). Když Bilbo zmizel, bylo to první, co jeho sousedy napadlo. ‘Jel se někam oženit. Kdo by to tak mohl být? - Nikdo jiný nezmizel, pokud víme.’ Ještě po roce by nebyli moc překvapeni, kdyby se vrátil s manželkou. Dlouhou dobu lidé mysleli, že si ji někde schovává a jeden čas se objevila pověst o ubohé paní Pytlíkové, která je tak šeredná, že se bojí ukazovat.

A tak Bilbo před tím, než zmizel, řekl: ‘Chystám se oženit’. Myslel, že to všechny - spolu se vším povykem kolem domu (nebo nory) a nábytku - na dlouhou dobu uspokojí a zabaví, takže se nikdo ani trochu nebude zabývat jeho pronásledováním. A měl pravdu - nebo skoro pravdu. Protože jeho pronásledováním se nikdo nikdy nezabýval. Shodli se na tom, že zešel a běžel, dokud nenarazil na tůň, řeku nebo nějaký vodopád a bylo o jednoho Pytlíka míň. Aspoň většina z nich tak soudila. Několika svým mladším přátelům samozřejmě velice scházel (... Angelika a Sar.....). On se ale nerozloučil se všemi - ó ne. To se dá snadno vysvětlit.

Poznámky

- Nadpis byl dopsán později, ale bez pochyby dříve, než byla kapitola hotová, protože se o něm můj otec zmiňuje v dopise z 19.prosince 1937 (viz [dopis](#))
- Po ‘Pelíšcích’ následovali ‘Ogdeni’, ale byli škrtnutí - skoro určitě ještě při psaní. ‘Hrdonožky’ byli původně napsáni jako ‘Hrdonožkové’, stejně jako o několik odstavců výš, ale jak ukazuje příští věta, změna se uskutečnila ještě během psaní.
- Tato zmínka odkazuje na závěr *Hobita*, kdy se ‘o pár let později’ Gandalf a Balin zastavili ve Dně Pytle.
- V tomto místě byla zmínka o dárku pro Inigo Pytlíka v podobě sady kartáčů na vlasy, ale byla škrtnutá, jednoznačně v době psaní, neboť bezprostředně následuje dárek pro dalšího Iniga (Ponravu-Brala).
- V této části se vyskytlo několik oprav ve jménech a jiných detailech, přičemž ne všechny byly převzaty do třetí verze (druhá před touto pasáží). Byl vyjmenován dárek pro Mungo Brala (deštník); Karamelka Bralová se změnila z neteře na sestřenicí. Z Hrdémíra Ponravy se stal Orlando Ponrava. Tužkou byly dopsány návrhy na jméno paní Pytlíkové ze Sáčkova. Místo Amaldy tu je Lonicera (Zimolez) a Griselda a z jejího manžela Saga (zmiňném v dalším odstavci) se stal Kosmo.
- Viz konec *Hobita*: ‘Své zlato a stříbro utratil většinou [později změněno na převážně] na dárky, jak užitečné, tak výstřední’. Nečitelné slovo by mohlo být výzbroj, ale patrně ne, viz také stejná část Hobita: ‘Drátěnou košili vystavil na stojánku v předsíni (dokud ji nezapůjčil jednomu muzeu).’

Při zmínce o tomto konceptu ve svém Životopise Humphrey Carpenter píše (str. 166):

V prvním náčrtu je pro jeho zmizení uveden důvod, že Bilbovi ‘nezůstaly už žádné peníze ani drahokamy’ a že šel pátrat po dalším dračím zlatě. V tomto bodě zůstává první verze úvodní kapitoly nedokončená.

Zde můžeme odporovat, protože ve skutečnosti je dokončená: protože příští kompletní koncept této kapitoly (třetí - druhý vypadá nezakončeně a přestává v mnohem dřívějším bodě) končí jen o trochu dál ve vyprávění a krátce před konce se tam píše:

Ale ne všichni se s ním rozloučili. To se dá snadno vysvětlit a brzy se tak stane.

K vysvětlení ještě nedojde, to je ponecháno na další kapitole. V prvním konceptu také není ani naznačeno, že by Bilbo ‘šel pátrat po dalším dračím zlatě’. To, že pro něj byl nedostatek peněz důvodem k odchodu je jistě důležité, ale zdůrazňuje se také náhlé bralovské znechucení nad hobití nudností a konvenčností; vlastně není dán vůbec žádný náznak toho, co Bilbo hodlal uskutečnit. Je docela možné, že 19.prosince 1937 v tomto směru mého otce ještě nic nenapadlo. Spěšně napsané zakončení textu znamená nejspíš nejistý směr (a opravdu se předtím v této kapitole mluví o tom, že příběh bude o jednom z Bilbových potomků).

A přestože zde není žádná zmínka o Gandalfovi, většina podstatných věcí a hodně detailů ze samotného dýchánku, jak je popsán ve *Společenstvu prstenu* (SP), pochází ze samotného začátku a nezměněné zůstaly dokonce některé fráze. Objevují se zde Cvalíkové (nebo Cvalíci, str. [viz zmínka výše](#)), Bulíkové a Hrdonožky - na konci Hobita ve jménu advokátní kanceláře dražící Dno Pytle (Žrout, Žráč a Hrabal) padla zmínka o rodinách Pelíšků a Ponravů; hobití zemi se poprvé říká ‘kraj’. Křestní jména hobitů zatím byla ale jen v úplně základní formě - taková jména jako Sago a Semolina byla vyškrtnuta jako nevhodná, pro jiná (Amalda, Inigo, Obo) se nenašlo místo v závěrečných genealogiích a ostatní (Mungo, Hrdémír) byla dána jiných postavám; jediný, kdo přežil až do konce, byla marnivá Angelika Pytlíková.

Thorin č.2/94

Elfí poezie

Milovníky jazyka Vznešených elfů, ať už znalce nebo pouhé obdivovatele, potěšíme tentokrát dvěma veršovanými ukázkami, jejichž autorem je další z kruhu quenyjských mistrů Avin Brethil (Boleslav Březovský).

I Melkoro Yén

Nainan ambosse
i sindë lumbor menesse
lintë vānar dúnna.
Morna ná i cuivië
Melkoro yénesse.

I Círdano Lírë

Quantar i yulmar limpenen
nu laurië Eleni
ar i yávi lissi falassesse ëaro
antar anton vanimë Noldor
Círdan sí líra i lírë váno.

Thorin č.2/94

Základy Quenya

Lekce 12: Poslední tři pády podstatných jmen

[Předchozí lekce](#)   [Další lekce](#)

V dopise Dicku Plotzovi uvádí J.R.R. Tolkien deset pádů podst. jm.. V této lekci probereme zbývající tři. (V Historii Středozemě lze najít jiné pádové tvary.)

Instrumentál: Užívá se ve významu "prostřednictvím, působením koho, čeho, kvůli komu, čemu". Do češtiny se nejčastěji překládá těmito výrazy nebo bezpředložkovým 7. pádem, do angličtiny pomocí předložek "on", "with", "by", "in". Předložku "v" používáme někdy i při překladu do češtiny - "Listy padají ve větru" (anglické "The leaves fall in the wind"): vítr způsobuje, že listy padají. Ale anglické "in" i české "v" se užívá také ve významu místním (ten se v Quenya vyjadřuje jiným pádem). Tyto dva významy se mohou překrývat a působit tak nejasnosti. "Trpytí se vlny v měsíčním svitu" proto, že jsou v místě, kam dopadá měsíční světlo, nebo proto, že světlo měsíce vyvolává jejich trpyt? Nejspíš z obou důvodů, v Quenya se však musíme rozhodnout, který z nich je podstatný, a užít příslušný pád.

Pádové přípony instrumentálu jsou: pro j.č. -nen, pro mn.č. -inen, pro hrom. mn.č. -línen, pro duál -nten.

skl.	kmen	podst. jm.	j.č.		
1	falma	"vlna"	falmanen	"vlnou"	
	Valië	"ž.r. k Vala"	?Valínen	nebo ?Valiénen	"vlivem Valie"
2	lassë	"list"	lassenen	"listem"	
	lótë	"květ"	lótinen	"květem"	
	elen	"hvězda"	*elenenen	nebo *eleninen	"hvězdou"
mn.č.			hrom. mn.č.	duál	
	falmainen		falmalínen	falmanten	
	?Valiénen		*Valielínen	*Valiénten	
	nebo ?Valínen				
	lassinen		lasselínen	lassenten	
	*lótínen		*lótelínen	lótentén	
	*elenínen		*elenelínen	*elenentén	

Přízvuk: V mn.č. prvního skloňování vzniká přidáním -inen dvojhláska, což vyvolá posun přízvuku na slabiku, která ji obsahuje (falMAInen). U druhého skloňování je stejného posunutí dosaženo zdĺoužením -i- v příponě -inen (lassInen) (dlouhé -i- nahrazuje kmenové -ë). Posun přízvuku způsobují i koncovky hrom. mn.č. a duálu (falmaLInen, falMANten). Jak se přípona instrumentálu připojuje k podst. jm. zakončeným na -ië, nevíme; jedna z hypotéz je uvedena výše.

V dopise Dicku Plotzovi je pro j.č. druhého skloňování uvedena přípona -enen, naše dva doklady, pocházející z Nářku Galadriel, ale končí na -inen. Oba mají v první slabice dlouhou samohlásku, příklad z dopisu však ne. Možná, že se -ë po dlouhé samohláске úžilo v -i- (tak by znělo v rychlém toku řeči). Díky zdĺoužení (a přízvučnosti) -i- v mn.č. zůstane jednotné číslo odlišeno od čísla množného. Opět nevíme, jak se tato přípona připojovala k podst.jm. zakončeným souhláskou, možná podle vzoru podst. jm. druhého skloňování končících souhláskou.

Pořádek slov: stejný jako v angličtině (a češtině).

laurië lantar lassi súrinen.

"jako zlato padají listy ve větru" (R 58-9)

Man tiruva fána kirya...rámainen elvië

"Kdo si všimne bílé lodi... na křídlech [plachty] jako hvězdy" (tj. kvůli plachtám jako hvězdy) (M 214, 222)

A Túrin Turambar turún' ambartanen

"pán sudby sudbou přemožený" (*dosl.* Ó Túrine, Pane Sudby, přemožený sudbou) (UT 138)

"Asociativ": Tento pád bývá nazýván "kompozitiv", "partitiv", "asociativ" (tj. pád označující složení, část, souvislost - *pozn. překl.*). V dopise Dicku Plotzovi pojmenován není. Existují čtyři doklady: vuldar...isse-miruvóreva, "doušky... sladké medoviny" (Nářek Galadriel), kde se doušky tvořeny medovinou, skládají se z ní; jméno Mindon Eldalieva, "Vznosná věž Eldalië", kde se jedná o věž postavenou elfy nebo jim patřící (S 341, č.př. 291); Nurtale Valinóreva, "Ukrytí Valinoru" (S 345, č.př. 294) a Mar Vanwa Tvalieva, "Příbytek ztracené hry" (BLT I 14), kde mají "Valinóreva" a "Tvalieva" funkci genitivu. Společným rysem všech těchto dokladů je souvislost (=asociace) nebo ztotožnění. Proto se jako nejvhodnější jméno jeví "asociativ".

Asociativu užívejte k vyjádření "složený z", "vyrobený z" a "velmi úzce související s", "shodný, totožný s". Do češtiny se obvykle překládá 2. pádem, a to buď prostým nebo s předložkou "z" (*pozn. překl.*), do angličtiny pomocí "of". Na rozdíl od předcházejících pádů má asociativ pouze dva tvary, j.č. končící na -va a hrom. mn.č. na -liva.

j.č.		mn.č.	
falmava	"z vlny"	falmalíva	"z mnoha vln"
Valiéva	"související s Valie"	*Valielíva	"související s mnoha Valie"
lôteva	"z květu"	lótelíva	"z mnoha květů"
*eleneva	"z hvězdy"	elenlíva	"z mnoha hvězd"

Přízvuk se jako vždy připojením přípony posouvá: eLENeVa, eLEneLíVa, falmaLíVa. Všimněte si, že u podst. jm. končících na -ië se přízvuk v j.č. posune na -ë- (protože krátké -i- přízvučně být nemůže), což způsobí jeho zdĺoužení na -ë-.

Pořádek slov je stejný jako v angličtině (a češtině).

Antanyel yulma telpeva. "Dávám ti pohár ze stříbra." (vyrobený ze stříbra)
Linduvan líre hantaleva. "Zazpívám píseň díkuvzdání." (související s díkuvzdáním)

Záhadný pád: V Tolkienově dopise Dicku Plotzovi jsou dva pády dány do závorek, jeden z nich je uveden za allativem, druhý za lokativem. Z Cirionovy přísahy (UT 307, 317) víme, že pád za allativem je dativ (vyjadřující nepřímý předmět, 3. pád). Co je zač ten druhý? Bohužel nemáme žádný nesporný doklad užití tohoto pádu v textu. V básni "Nieninque" (M 215-6) je věta, která by ho snad mohla obsahovat: var i vilva anta miqilis, "kterému vzduch dává polibky", nemůžeme si tím však být jisti, neboť jde o ranější podobu Quenya, která se v záležitostech týkajících se podmětu a ve tvarech podst. jm. liší od verze z doby, kdy byl napsán dopis Dicku Plotzovi.

Christopher Gilson navrhuje: "To, co ‘hledáme’ je nějaká funkce významově blízká lokativu, ale méně objektivní, méně zaměřená na předmět, která by byla schopna vyjádřit podmět představy nebo podmětný participant (něco, co je do děje zapojeno, co se ho účastní, ať už věc či osobu - *pozn. překl.*) stejným způsobem jako může dativ vyjádřit buď příjemce daru nebo podmět nepřechodného slovesa (tj. slovesa, které se nepojí s přímým předmětem, vyjádřeným 4. pádem - pozn. překl.), zkratka vztah k participantu události, k němuž je děj zaměřen, v protikladu k neúčastnému cíli děje. U lokativu by byl obdobou dativu participant umístěný do děje, v protikladu k neúčastnému určení místa."

Tom Loback se domnívá, že "se snad...užívá k vyjádření příslovecných určení typu: na čemž (na němž), pomocí čehož (pomocí něhož), o čemž (o němž), v čemž (v němž), např. *Círvas círvalve*...‘Lod’, *na níž* plujeme´...Mohl by se jmenovat ‘circumstativ’ (pád vyjadřující okolnost - *pozn. překl.*)."

Nancy Martsch uvažuje o tom, že "jestliže dativ vyjadřuje pohyb jak děje, tak přímého předmětu k předmětu nepřímému (vyjádřenému dativem), pak záhadný pád možná vyjadřuje soustředění děje i přímého předmětu v nějakém místě (na nějaké místo), např. ‘Fingolfin zasazuje Morgothovi úder’ (Morgoth dostává zásah i úder, je zasahován úderem, je zasahován a dostává úder)."

Vztah záhadného pádu k dativu je pravděpodobně stejný jako vztah dativu k allativu.

Záhadný pád má tři tvary, v j.č. má příponu **-s**, v mn.č. **-is** a v hrom. mn.č. **-lis**. Duál se netvoří.

<i>j. č.</i>		<i>mn. č.</i>		<i>hrom. mn. č.</i>
falmas	falmais	falmalis		
lótes		lótis		lótelis
*elenes		*elenis		*elenelis

Všimněte si, že v mn.č. druhého skloňování je koncové **-e** nahrazeno hláskou **-i-** z **-is**.

Doplňující slovník:

alcar, **alkar** "sláva, nádhera, lesk"
Ambar "Svět" (III 303, č.př. 216)
anga "železo"
Firima, **mn.č. Fírimar** "Smrtný, Smrtník", člověk (*dosl.* chřad-noucí)
carca, **karka** "zub, tesák, kel"
(h)lókë "had" (*pravděp. básnicky* červ, drak)
mornie "tma, temnota"
nér "člověk" (muž)
ohtar "válečník, bojovník"
ráma "křídlo" (*básnicky* "[lodní] plachta", "list")
rúnya "rudý plamen"
silima "látka, z níž byly vyrobeny silmarily" (S 364, č.př. 312)
súlië "dech"
tië "cesta"
ilya "všechno, celek"
sina "tento"
silma (*příd. jm.*) "stříbrný, zářivě bílý, bíle zářící"
únótima "nesčetný, nesčíslný, bez počtu"
kir- "sekat, roztínat"
píka (*slov. kmen*) zmenšovat se, ztrácet se"
wilwa (? *slov. kmen*) "třepetat se sem a tam, nahoru a dolů"
tennoio (*přísl.*) "navždy"

Cvičení:

Přeložte do Quenya: Přicházím v noci k řece. Vody se stříbrnobíle třpytí v měsíčním svitu. Stromy jsou temné oblaky tma, cesta je stříbrná (dosl. ze stříbra), vody tvoří mnoho stříbrnobílých hvězd (dosl. jsou tvořeny z...). Slavík zpívá na stromech, listy se třepotají ve vánku. Celý svět je černý a zářivě bílý. Nádheru této noci si budu pamatovat navždy.

Přeložte do češtiny: I urulókë caita harmanna; yulmar telpeva ar maltava, makili angava ar axoli Fírmalíva; ilya cala carni urulókë-súleo nárinen. Míreli únótimë tintilar nu laurië rámar. I Lókë úhlara i nér. Ohtar tula. Calima makil kira, rúnya píka, fira. Sí urulókëo karkar nar ohtaró míri.

Odpovědi ke cvičením Základů Quenya:

Lekce 12:

Tulan sírenna lómessë. I néni tintilar (itar) silme isilmenen (nebo isilmessë). I aldar nar lómië lumbor morniéva, i tië ná telpeva, i néni silmë tinwelíwa (elenelíva). Lómelindë linda aldassen, lassí (rámar) wilwar hwestanen. Ilya i Ambar ná morna ar silma. Sina lómë alcar enyaluvan tennoio.

Drak leží na pokladu; poháry ze stříbra a ze zlata, meče ze železa a mnoho kostí mnoha Smrtných lidí; všechno rudě září v ohni dračího dechu. Nesčíslné klenoty (mnoho-klenotů nespočetných) se třpytí pod zlatými křídly. Drak neslyší člověka. Přichází bojovník. Zářivý meč tne, rudý oheň se ztrácí, umírá. Nyní jsou dračí zuby (zuby draka) bojovníkovými klenoty (klenoty bojovníka).

Thorin č.2/94

Základy Quenya

Lekce 13: Infinitiv, podst. jm. slovesné, participium přítomné

[Předchozí lekce](#)   [Další lekce](#)   (lekce 14/15 zatím chybí)

Infinitiv je neurčitý tvar slovesa (nevyjadřuje čas ani osobu - "dělat", anglické "to do"). **Podstatné jméno slovesné** je slovesný tvar, který se používá jako podst. jm., **gerundium** je podst. jm. slovesné. v angličtině je gerundium zakončeno na **-ing** ("a **doing**"). (V češtině není nic, co by gerundi přesně odpovídalo. Ačkoli se gerundium užívá jako podst. jm., zůstává v Quenya i v angličtině slovesným tvarem - zachovává si některé slovesné charakteristiky, jako např. to, že může mít svůj předmět, který je ve stejném tvaru jako kdyby rozvíjel určitý tvar slovesa ("writing a letter"). Naproti tomu české podst. jm. slovesné je sice odvozeno od stejného významového kořene jako příslušné sloveso, ale je to skutečné podst. jm. a jako takové se i chová - je rozvíjeno přívlastkem, který je většinou ve 2. pádě ("psaní dopisu"). - *pozn. překl.*) **Participium přítomné** je neurčitý slovesný tvar, vyjadřující přítomný děj. v angličtině končí obvykle na **-ing**. ("doing"). (V češtině mu odpovídá buď příd. jm. slovesné - "dělající" nebo přechodník přítomný "dělaje, dělajíc, dělajíce" - *pozn. překl.*) v některých jazycích se neurčité slovesné tvary navzájem liší tvarem i užíváním, v angličtině tomu tak ale docela není. Infinitiv i gerundium mohou fungovat jako podst. jm., gerundium a participium přítomné mají stejný tvar. I v Quenya se jejich působnost překrývá, i když jinak: funkci infinitivu může plnit jak vlastní infinitiv, tak i slovesný kmen, infinitiv a gerundium mají stejný tvar, jako podst. jm. lze užívat gerundium a participium přítomné. v Historii Středozemě je možné najít odlišné tvary.

Infinitiv: Infinitiv se tvoří příponou **-ië**. Nevyjadřuje žádné číslo (je to neurčitý tvar). To, co o infinitivu víme, pochází pouze z rozboru Cirionovy přísahy (UT 317), žádné doklady jeho užití v textu nemáme. Nejspíš by byl užíván tam, kde má stát základní neurčitý tvar slovesa. (Funkci infinitivu může zastávat i slovesný kmen.) Infinitiv může jako svůj předmět přibírat podst. jm. v akuzativu nebo dativu.

enyal- "znovu přivolat, vzpomenout si"
enyal*ië* "vzpomínat" (UT 317)
Utúlan *kenië* i aran. "Přišel jsem podívat se na krále, abych viděl krále." (*předmět v ak.*)
Utúlan *lindië* aranen. "Přišel jsem králi zazpívat." (*předmět v dat.*)
I quetta Quenyava an "dívat se" ná *tirië*. "Pro "dívat se" je v Quenya slovo *tirië*."

Gerundium: Příponou gerundia je také **-ië** (UT 317). (v Sindarin jí odpovídá **-ith**, možná také **-eth**.) Gerundium se skloňuje jako podst. jm. prvního skloňování. Může se také pojít s předmětem.

enyal*ië* "vzpomínání, pamět, památka"
Vandà sina termaruva Elenna-nóreo alcar enyalien...
"Tato přísaha bude trvat na památku slávy Země Hvězdy..."
(*dosl.* "přísaha tato úplně-trvat-bude K-Hvězdě-země-přívlastněni slávu připomínání-pro...")
- "sláva" je předmětem "vzpomínání, připomínání" (UT 305, 317)

Gerundium je možné použít i jako jméno.

Yavannië (Sind. Yvanneth) "dávání plodů" (září) (III 483, č.př. 361)
Nárië (Sind. Nóruí) "sluneční záření" nebo "slunný" (červen) (III 483, č.př. 361)

Pozn.: Příponu **-ië** má i mnoho jiných užití - ne všechna podst. jm. končící na **-ië** jsou gerundia! Ve jménech žen funguje **-ië** jako přípona ženského rodu.

Participium přítomné: v různých jazycích má participium různé funkce. Naše znalosti o přítomném participiu v Quenya vycházejí z poslední verze básně "Poslední loď", obsažené v dodatku k "A Secret Vice" (M 221-3). v ní je užíváno (1) k vyjádření přítomného děje vztahujícího se k hlavnímu slovesu (v češtině se vyjadřují takový děj nejčastěji příslovečnou určení; mají-li oba děje shodné podměty, může tuto funkci plnit přechodník přítomný) (2) jako podstatné jméno (pak mu v češtině odpovídá zpodstatnělé přídavné jméno slovesné) (3) jako příd. jm. (do češtiny by se překládalo příd. jm. slovesným).

Particium přítomné se tvoří přidáním přípony **-la** (M 223) ke **slovesnému kmeni**. Končí-li kmen souhláskou, užívalo by se pravděpodobně ***-ala** (nemáme žádné doklady).

ilka "lesknout se (bíle)" ilkala "(bíle) se lesknoucí" (M 223)
nurru- "bručet, mumlat, šumět" nurrula "bručící, mumlající, šumící"
tir "dívat se, střežit" *tirala "dívací se, střežící"

Participiem přítomným lze vyjádřit přítomný děj. Jeho "podmět" může být "předmětem" hlavního slovesa věty. Takto užitě participium je neohebné, nesklonuje se ani nečasuje, dokonce ani nevyjadřuje žádné číslo.

Man tiruva fána kírya...eär falastala...
"Kdo si všimne bílé lodi...vzdouvajícího se moře..."
(kdo si všimne...moře [*předm.; podm. participia*] vzdouvajícího se)

Participium přítomné je také možné užít jako podst. jm. . Pak se skloňuje jako podst. jm. prvního skloňování.

Ninqui karkar yarra / isilme ilkalasse...ve loikolíkuma
"Bílá skaliska (zuby) vyceněná se v měsíčním třpytu...svíčka za mrtvého." (*dosl.* "bílé zuby cenit (*slov. kmen*) měsíční svit třpyt-v...jako svíček

Tato podivná vazba (**isilme ilkalasse**) vznikla pravděpodobně pro potřeby metra básně. Lze ji vykládat jako složené podst. jm., "třpyt měsíčního svitu", v němž se podle pravidla posledního skloňovatelného slova skloňuje pouze slovo "třpyt", stojící na konci - přičemž "měsíční svit" má vlastně funkci genitivu, který toto slovo rozvíjí.

Participium přítomné je možné užít jako příd. jm. . Pak se pravděpodobně shoduje v čísle s podst. jm., které rozvíjí.

Man kenuva lumbor ahosta / menel akúna / ruxal' ambonnar
"Kdo uvidí, jak se sbírají mraky, jak se nebe sklání k drolícím se kopcům"
(*dosl.* kdo vidět-bude mraky sbírat se, nebe sklánět se drolící se kopce-k) (M 215, 222-3)

Další podst. jm. slovesné: v "Etymologických (LR) se mluví o slovech zakončených na *-a)lë*, která se zdají být slovesnými podst. jmény. Několik málo takových lze najít mezi vlastními jmény v Silmarillionu a v Unfinished Tales.

Ainulindalë

Eruhantalë

Erulaitalë

vesta-

vestalë

vestalë

vestalë

vestalë

vestalë

Doplňující slovník:

endë "střed, prostředek"
ist(y)a "znalost, vědomost, poznání"
meneldil "astronom"
metta "konec, ukončení"
quetta "slovo"
yesta "začátek" nebo "první" (III 481, č.př. 359)
anda "dlouhý"
*culuma "zlato(rudý), zlato(červený)"
helka "ledový, chladný jako led"
lillassëa "mající mnoho listů, mnoholistnatý"
métima "závěrečný, poslední, konečný"
*nísima "vonící"
*ringa "chladný, studený"
?niena- "plakat, oplakávat"
quen- (**quet-**) "mluvit, říkat"

Cvičení:

Přeložte do Quenya: Astronom bydlí ve vzorné věži, aby mohl pozorovat hvězdy (vedlejší větu přeložte infinitivem, tj. "pozorovat hvězdy"). Ten člověk tráví dlouhé chladné noci pozorováním nebe (přeložte participiem přítomným). Možná bude padat hvězda, klesajíc dolů k zemi, možná ten muž spatří novou hvězdu, zářící jako slunce...Lidé nalézají poznání hvězd pozorováním oblasti hvězd (=horního ovzduší, ilmenu).

Příklad přeložení

Příklad přeložení

Příklad přeložení

Příklad přeložení

Příklad přeložení

Příklad přeložení

Příklad přeložení

Příklad přeložení

Příklad přeložení

Příklad přeložení

Příklad přeložení

Příklad přeložení

Příklad přeložení

Dodatek k lekci 13: Kalendáře v Quenya

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendáře, užívané ve Středozemi, popisuje JRR Tolkien v Dodatku D k Pánovi Prstenů. Neříká, jak čas počítali Eldar před Sluncem a Měsícem ani jak to dělali Sindar v Beleriandu. Tento údaj však nebyl nezbytný, protože dodatek byl napsán před vydáním Silmarillionu. Jména v Quenya užívali v "pozápádštěné" Středozemi všichni s výjimkou Dúnadanů (kteří používali sindarskou verzi) a hobitů (ti měli svou vlastní). Ti, kteří píší příběhy zasazené do Středozemě, by měli kalendářům věnovat pozornost, protože některé pojmy, zvláště jména svátků, se na různých místech a v různých dobách liší. (Kalendář z "Etymologií" je dosti odlišný.)

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Kalendář

Ve Starých časech užívali elfové šestidenní týden (**enquië**), a to k účelům převážně obřadním. Den (**ré**) byl počítán od jednoho západu slunce do následujícího. (Před Sluncem byl den nejspíše vymezen cyklem zavírání a otvírání květů Dvou stromů, jehož délka byla příhodně blízká dvaceti čtyřem hodinám. - *pozn. překl.*: Den se ve Valinoru opravdu měřil podle světla Dvou stromů, ale trval pouze dvanáct hodin. Začínal a končil druhým míšením světel, kdy slábl Laurelin a sílil Telperion. (S č.př. 34)). Dny byly zasvěceny Hvězdám (**elenya**, hvězdný), slunci (**anarya**, sluneční), měsíci (**isilya**, měsíční), Dvěma stromům (**Aldúya**, den Dvou stromů; **-ú-** vyznačuje duál), nebesům (**Menelya**, nebeský) a Valar neboli Mocným (**Valanya**, den Valar nebo **Táron**, den vznešených). 8 766 **enquier** neboli 52 596 dní (**ri**) počítaných průběžně dávalo dohromady jeden **yén**, "rok".

Za časů Slunce se ve Středozemi rok v astronomickém slova smyslu nazýval **coranar** ("slunokruh") nebo, a to především v Severních zemích s výrazným střídáním ročních dob, **loa** ("růst"). **Yén** (nazývaný nyní "dlouhý rok") odpovídal 144 rokům. Rok se dělil na šest částí, krátkých ročních dob nebo dlouhých měsíců. Začínal jarem (i ve Valinoru existovaly roční doby) (**tuilë**), které trvalo 54 dní, po něm následovaly: léto (**lairë**), 72 dní dlouhé; podzim (**yávië**, zrání), 54 dní; uvadání (**quellë** nebo **lasse-lanta** "listopad"), 54 dní; zima (**hrívë**), 72 dní; probouzení (**coirë**),54 dní. Zbývajích pět dní byly svátky, které se nepočítaly do žádné roční doby: první den roku (yestare, ?první nebo počáteční den) před **tuilë**; tři "střední dny" (**enderi**) mezi **yávië** a **quellë** a poslední den roku (**mettarë**, konečný den) po **coirë** a před **yestarë**. Každý dvanáctý rok byl přestupný, a to tak ,že se zdvojoval počet **enderi** (na šest).

Númenorejci toto uspořádání změnili. Podle lidského zvyku počítali den od východu slunce do východu slunce a rok začínali uprostřed zimy. Ve svém měření času, zvaném královský letopočet, změnili jméno **Aldúya** na **Aldëa** (den jednoho Stromu, den Bílého stromu) a přidali k týdnu sedmý den, "Mořský den" (**Earenya**), který vložili za **Menelya**. Rok dělili na dvanáct měsíců (**astar**), z nichž deset mělo 30 dnů a dva (**Nárië** a **Cermië**) 31. Byly to: Leden (**Narvinvë**, Nové slunce), Únor (**Néminë**, Vlhký), Březen (**Súlimë**, Větrný), Duben (**Viressë**, ?Čas vánku), Květen (**Lótessë**, Čas květu), Červen (**Nárië**, Slunný, sluneční záření), Červenec (Cermie, ?Sekání), Srpen (**Urimë**, Horký), Září (**Yavannië**, Dávání plodů), Říjen (**Narquelië**, Slábnutí slunce), Listopad (**Hísimë**, Mlžný), Prosinec (**Ringarë**, Chladný ?den). (**Urimë** se ve ve všech vydáních nakladatelství Ballantine Books píše s čárkou, ale v jednosvazkovém "Sběratelském vydání" nakladatelství Houghton Mifflin (1987), obecně považovaném za definitivní verzi, je bez čárky. Rozhodla jsem se čárku nepsat.) Zbývající tři dni byly sváteční a nepatřily do žádného měsíce : **yestarë** (nyní v zimě, před Narvinye), **loëndë** (rok-střed, 183. den v roce) a **mettarë** (po **Ringarë**). Každý čtvrtý rok (v přestupném roce) - kromě posledního roku století (**haranyë**) - byl **loëndë** nahrazován dvěma **enderi**. Tohoto způsobu počítání času se užívalo ve Středozemi v Gondoru a v obměnami i u hobitů.

Gondorský Správce Mardil tento systém upravil a zavedl tak správcovský letopočet. Všechny měsíce měli třicet dní. Nové dva dni navíc byly svátky **tuilérë** (jarní den) mezi **Súlimë** a **Viressë** a **yáviérë** (den zrání) mezi **Yavannië** a **Narquelië**. Svátky byly vypočítány tak, aby připadaly přibližně na rovnodennosti a slunovraty. Roční doby byly obvykle nazývány **tuilë**, **lairë**, **yávië** a **hrívë**, přičemž pozdnímu podzimu a začínající zimě se říkalo **quellë** nebo **lasse-lanta**.

Král Elessar uspořádání kalendáře znovu změnil. V novém letopočtu byl **yestarë** navrácen do jara a celý kalendář se posunul o pět dní zpátky tak, aby **yestarë** připadl na památku Sauronova pádu na někdejšího 25.března. Rok tak začínal **Viressë**. **Tuilérë** a **yáviérë** byly zrušeny a místo nich se mezi **Yavannië** a **Narquelië** vkládaly tři **enderi** (někdejší 23., 24., 25. září), z nichž prostřední se nazýval **loëndë**. **Mettarë** následoval po **Súlimë**. Ale také 30. **Yavannië** byl svátek, a to na počest Froda (někdejší 22.září), v přestupných letech se za něj přidával zvláštní den, zvaný **Cormarë** (Prstenový den). Hobiti se tím samozřejmě neřídili a pokračovali ve svém vlastním počítání - pozměněném královském letopočtu.

Je vidět, že názvy dnů v týdnu, přeložené z hobití podoby západštiny, vznikly jako slovní hříčky se jmény anglickými: Sterday, Sunday, Monday, Trewday, Hensday, Mersday, Highday. Jména měsíců byla patrně vytvořena podle vzoru francouzského revolučního kalendáře. Ten obsahoval dvanáct měsíců po třiceti dnech, rozdělených do tří desetidenních týdnů, a pět dní, které zbývaly mimo měsíce, byly svátky. Měsíce byly pojmenovány podle přírodních úkazů a každá roční doba měla svou příponu. Přípony, kterými se tvoří jména měsíců v elfštině, nejsou tak důsledně uspořádané, ale snaží se o to. Desetidenní revoluční pracovní týden příliš dlouho nevydržel, ale počítání měsíců se užívalo několik let.

Quenya		francouzská revoluce
Narvinyé Nové slunce	Leden	Nivose "sněžný"
Néminë Vlhký	Únor	Pluviose "deštivý"
Súlimë Větrný	Březen	Ventose "větrný"

Kalendář

Víressë Čas vánku	Duben	Germinal "rašící"
Lótessë Čas květu	Květen	Floréal "květný"
Nárië Slunný	Červen	Prairial "travnatý"
Cermië Sekání	Červenec	Messidor "dávající žně"
Urimë Horký	Srpen	Thermidor "dávající horko"
Yavannië Dávání plodů	Září	Fructidor "dávající plody"
Narquelië Slábnutí slunce	Říjen	Vendémaire "vinobraní"
Hísimë Mlžný	Listopad	Brumaire "mlžný"
Ringarë Chladný den	Prosinec	Frimaire "jinovatkový"

Odpovědi ke cvičením Základů Quenya:

Lekce 13:

I meneldil mara mindonessë tirië i eleni (*nebo* eleneli). I nér (*nebo* atan) auta andë ringe lómi tirala i menel. Nai elen lantuva, taltala kemenna, nai i nér kenuva viny' elen, calala ve i anar...Atani hirar elenion ista (istya) tiriënen i ilmen.

Zpívej píseň o měsících:

*První (počáteční), bílý Nové slunce (Leden),
plačící Vlhký (Únor), fičící Větrný (Březen),
mají přijít krásné dny říká Čas vánku (Duben),
sladký Čas květu (Květen), voňavý Slunný (Červen),
zelený s množstvím listů, zářící Sekání (Červenec),
zlatý Horký (Srpen), zlaťorudý Dávání plodů (Září),
hnědý Slábnutí slunce (Říjen) s padajícími listy,
chmurný Mlžný (Listopad), poslední Chladný den (Prosinec),
ledový měsíc dovršuje (dosl. naplňuje) slunokruh (rok).*

Thorin č.2/94

Clive Staples Lewis

očíčkem mírně zaujatého pozorovatele

C.S.Lewis (1898-1963), původem Ir, profesorem středověké a renesanční literatury v Cambridge. Tolik snad ze životopisu. Nechci se o datech rozepisovat víc; pokud by snad někoho zajímala, nechť zví, že sám CSL si na ně příliš nepotrpěl. A tak radši zkusím vyprávět o světě, který on ve svých knihách maloval, i když jsem nikdy "popisný realismus" neměl moc rád. Ne řekni sám - není lepší se na obrázek podívat, než si o něm nechat jen vyprávět?

Už několikrát, třeba i při cestě Prahou, jsem se málem dostal do Narnie. Vždycky je úplně jasné, že támhle za tím rohem čeká branka, stačí se shýbnout a už mne svými větvemi vítají dryády a když budu mít štěstí, potkám samotného Aslana... Cože, že jsi o Narnii ještě neslyšel? Ale to je chyba, příteli! Nikoli nenapravitelná, samozřejmě. Do Narnie se člověk dostane různě. Třeba starou skříň - ani neví jak, ale najednou zjistí, že za kabáty je smrkový hustník a o kousek dál stojí - uprostřed lesa - pouliční svítidla... Když jsem četl *Letopisy* poprvé, připadalo mi to trochu naivní: máš pravdu, není to svět vznešených hraničářů a tichých moudrých elfů, ale mne vždycky hrozně přitahoval právě Hobitín, se svojí jednoduchou náročností na pohodlí. A i v Narnii potkáš vznešenost. Stačí, aby kolem tebe prošel lev Aslan, syn Zámorského císaře - a začne ti běhat po zádech mráz a zároveň bys moc chtěl schoulit se u Aslanovy přední tlapy a zabořit obličej do jeho zlaté hřívy...

Lewis má mnoho společného s JRR Tolkienem, osobně i autorsky. Byli velkými přáteli, kteří se oba setkali s mýty Severu a oba jimi vskutku žili. Každý z nich také vytvořil svůj vlastní svět, těmito mýty nemálo inspirovaný. Pro mne má pan Lewis však jedno zvláštní kouzlo v tom, že se kolem něj dosud nerozpoutala žádná... Lewisománie. Snad proto, že Narnii jen načrtnul, zachytil snad sedm příběhů z její historie, snad proto, že jakékoliv snahy proniknout do historie Narnie hlouběji tvrdě potíral. V odpověď na dopis jednoho čtenáře napsal: Ptáte se mne, koho (nebo co) má představovat Rípcíp. Odpovídám tedy, že NIKOHO. Rípcíp, tak jako většina postav z mých příběhů, tak jako celá Narnie, nechce nic představovat. 'Do Narnie jste se dostali jenom proto, abyste mne tu trochu poznali a mohli mě potom tím lépe poznávat ve vašem světě.' říká Aslan, když se loučí s Lucinkou a Edmundem.

Divil jsem se, ale někteří moji přátelé skutečně nevytutili, o čem Lewis v *Letopisech Narnie*, jako i v dalších knihách píše. Byl ostatně sám po dlouhá léta ateistou, až do událostí, jež autobiograficky popisuje v knize *Zaskočen radostí*, která nedávno vyšla i v češtině. A tak i mnoho dalších knih se zabývá výhradně problémy křesťanství. Zmíním *K jádru křesťanství* - zcela logicky (a tedy v Lewisově stylu) podaný rozbor jeho křesťanské filosofie, *Poutníkův návrat* - snad nejlépe připodobitelný Komenského *Labyrintu světa*, situovanému však do našeho věku - a knihu *Problém bolesti*, jejíž obsah už naznačuje samotný název.

Knihu, kterou bych ti ale rozhodně doporučil, je *Velký rozvod*. Když už je člověk jednou v pekle, může být takový výlet autobusem do nebe docela příjemné zpestření. Jedná-li se ale o to, zda se sám ve svém pekle zamkne, nebo zda odhodí zbytečná zavazadla přetvářky a pocitu vlastní důležitosti... a začíná jít o život.

Skutečně mistrovství slova však CSL prokázal zejména v rozboru psychologie ďábla. Ať už ve vědecko-fantastické trilogii *Pryč z Mlčící planety*, *Perelandra*, *Ta příšerná síla*, nebo v *Radách zkušeného ďábla*. Čekáš-li sci-fi, ve které se křížují kosmické křížníky a supermoderní technika vítězí, asi tě tě Lewisova trilogie zklame - spíše si představ takové Wellsovské pojetí - lézat se přece dá i v lahvi od okurek - a jsi doma. Ale když na Venuši potká Královna Eva Zlého pozemšťana, začne ti po zádech běhat mráz, jak logicky lze obhájit naprostou, vyloženou lež. Sám by jsi se proti ní nebyl ubránil. A *Rady*? To je zase sbírka dopisů zkušeného pokušitele mladšímu nezkušenému ďáblíkovi, kterak pokoušet a jak nejlépe otravovat život mladého křesťana. Sám autor o téhle knize píše, že se mu nic nepsalo snadněji, ale také nikdy nepsal nic s menším požitkem. Když tuhle knihu tvořil, byl sám plný prachu, žízně, hrubého písku, svědění. A stejné sucho je cítit na jazyku, když *Rady* čteš.

To by snad jako stručný přehled mohlo stačit; vřdyť proč bys měl o Narnii slyšet jen z druhé ruky, když se tam můžeš vydat a poznat Aslana sám...

C.S.Lewis v češtině:

Letopisy Narnie I-VII, *Velký rozvod*, *Poutníkův návrat*, *Problém bolesti*, *Zaskočen radostí*, *Rady zkušeného ďábla*, *K jádru křesťanství*.